

الگوی درباره نظارت و کنترل در مدیریت اسلامی

محمد علی تصدیقی*

فروغ تصدیقی**

چکیده

حلقه مفقوده‌ای در فرایند توسعه‌ی جامعه‌ی ما به نام نظارت و کنترل به چشم می‌خورد. نظارت و کنترل دقیق و سیستماتیک از برنامه‌ها و اهداف جامعه که ماهیتی بلند مدت دارد از مؤلفه‌های اجتناب‌ناپذیر در فرایند توسعه است. در این مقاله پس از تبیین نظارت، کنترل و تعاریف آن و بیان دیدگاه‌های اسلامی و غربی، الگوی از نظارت و کنترل در مدیریت اسلامی ارائه می‌گردد. یکی از مؤلفه‌های این الگو نظارت همگانی و عمومی یا امر به معروف و نهی از منکر است که متأسفانه در جامعه‌ی دینی ما کم رنگ شده است. بررسی دیدگاه‌های حضرت علی (ع) در زمینه‌ی نظارت و کنترل در جامعه‌ی اسلامی، به ویژه نظارت همگانی و امر به معروف و نهی از منکر، یکی از مطالبی است که در مقاله‌ی حاضر بدان پرداخته شده است. روش مورد استفاده در این تحقیق روش کتابخانه‌ای است. برای دستیابی به الگوی از نظارت و کنترل در مدیریت اسلامی و در پاسخ به این سؤال که ارائه‌ی این الگو نیازمند چه مؤلفه‌هایی است، با استفاده از منابع دست اول و دست دوم، از طریق مطالعه‌ی مقالات و کتابها راجع به نظارت و کنترل در مدیریت اسلامی، نظارت همگانی و امر به معروف و نهی از منکر و مشاوره با صاحب‌نظران و با تعمق و اندیشه درباره آنها، مؤلفه‌های الگوی نظارت و کنترل در مدیریت اسلامی شناسایی شد و مورد بررسی قرار گرفت. بدین ترتیب در پایان چنین نتیجه‌گیری شده است که ضروری است نظارت و کنترل از دیدگاه

* عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرضا

** عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول m.tasdighi@gmail.com

مدیریت اسلامی مورد توجه و عنایت مدیران جامعه قرار گیرد و ترس از خدا و نظارت خدا بر اعمال و کردار انسان و خود نظارتی به عنوان ارزشهای والای اسلامی در جامعه متبلور شود و نظارت و کنترل اسلامی در جامعه جایگزین روشهای غربی شود.

کلیدواژه‌ها: نظارت اسلامی، مدیریت اسلامی، مدیریت غربی، امر به معروف و نهی از منکر، نظارت الهی

مقدمه

طرح مسئله

امروزه هر جامعه‌ای در حرکت به سوی توسعه، گام‌هایی بلند برمی‌دارد، توسعه‌ای که شامل ابعاد ذیل می‌باشد: توسعه‌ی سیاسی، توسعه‌ی اقتصادی، توسعه‌ی اجتماعی، توسعه‌ی منابع انسانی و ... در این میان توسعه‌ی منابع انسانی و مدیریت منابع انسانی از اهمیتی ویژه در سازمانها برخوردار است، زیرا تحقق اهداف سازمانی منوط به توجه به مدیریت و کارکردهای آن است؛ به طوری که می‌توان یکی از ریشه‌های اصلی مشکلات سازمانها و جوامع را در مدیریت و شیوه‌های آن جستجو کرد. برای مدیریت کارکردهای گوناگونی بیان کرده‌اند: برنامه ریزی (۱)، سازماندهی (۲)، هماهنگی (۳)، ایجاد انگیزه (۴)، رهبری (۵)، نظارت (۶)، کنترل (۷) و نظارت و کنترل به عنوان یکی از کارکردهای مدیریت همواره، مورد نظر دانشمندان علم مدیریت (۸) بوده است آن را به معنی مراقبت و مواظبت از انجام امور سازمانی در جهت تحقق هدفهای سازمان قلمداد کرده‌اند.

توجه به نظارت و کنترل در هر جامعه، برنامه و سازمان، ضرورتی اجتناب ناپذیر است و بازوانی قوی برای مدیریت در جهت تحقق اهداف محسوب می‌شود. فقدان توجه به این امر در تحقق برنامه‌های جامعه‌ی اسلامی ضررهای جبران ناپذیری برای سازمان و جامعه به دنبال خواهد داشت. حلقه مفقوده‌ای در فرایند توسعه جامعه دینی ما به نام نظارت، کنترل و ارزشیابی به چشم می‌خورد، زیرا اگر برنامه‌ها به طور مستمر مورد ارزشیابی قرار نگیرد، اهداف آن محقق نخواهد شد. در اینجا شایسته‌ی ذکر است که نظارت و کنترل‌های موجود در